

Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, MILLEGA LUUAKSE ELI TALENDIRESERV

Otsuse ettepanek koordinatsioonikogule

Kujundada seisukoht

Kaasvastutaja sisendi tähtpäev 17.01.2024

KOKi esitamise tähtpäev 21.02.2024

VV esitamise tähtpäev 29.02.2024

Subsidiaarsuse tähtpäev 22.02.2024

Vastutav ministeerium: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium;

Kaasvastutajad: Haridus- ja Teadusministeerium, Siseministeerium

Seisukoha valitsusse toomise alus ja põhjendus

Algatuse vastuvõtmisega kaasneks oluline majanduslik või sotsiaalne mõju (RKKTS § 152¹ lg 1 p 2);

Selgitus: Talendireservi algatusega liitumine on liikmesriikidele vabatahtlik. Siiski on vajalik VV seisukohtade kujundamine, et hinnata, millisel kujul algatusega meil võiks olla huvi liituda ja mida see kaasa tooks meie tööturule ja riigiasutuste töökorraldusele. Talendireservi IT platvormi arendamine on kavandatud AMIF keskest eelarvest.

Sisukokkuvõte

Määrusega luuakse EL-ülene talendireservi IT-platvorm, mille abil loodetakse hõlbustada liidust väljas elavate kolmandatest riikidest pärit oskustööliste ja töötajate värbamist ELs asuvate tööandjate poolt, aidates eelkõige leida töötajaid tööjõupuudusega tööaladele (nt inseneeria, õendus, digi- ja rohemajandus jne). Platvormiga ei liitu tööandjad otse, vaid liituda saavad liikmesriigid, kusjuures liitumine on liikmesriikidele vabatahtlik ja liituda saab igal ajal, teavitades soovist 9 kuud ette. Osalevad riigid peavad määrama riikliku kontaktpunkti, kellele kaudu käib vabade töökohtade platvormile esitamine (tööandjad esitavad kontaktpunktile vabade töökohtade info), töötajate ja tööandjate sobitamine ning tööjõupuudusega kutsealade riikliku loetelu esitamine. Luuakse talendireservi sekretariaat ja osalevatest riikidest koosnev juhtrühm. Kolmandatest riikidest pärit tööotsijad saavad Europassi funktsiooni kaudu luua platvormil oma profiili ning seal otsida vabu töökohti. Kuna instrumendiga soovitakse tugevdada ka suhteid kolmandate riikidega

rände haldamiseks, tekitatakse side talendireservi ja talendipartnerluse vahel, nähes ette talendipartnerluspassi, mida töötsija saab IT-platvormil oma profiiliga siduda ja mis valideerib nende oskused olukorras, kus riigid on neisse juba investeerinud (nt koolitused, väljaõpe vms) talendipartnerluse raames. Sel juhul on selle töötsija profiil aasta jooksul nähtav vaid konkreetsele LRile, kes talendipartnerluse raames töötsijasse investeeris, kuid kui selle aja jooksul värbamist ei toimu, saab töötsija profiil avalikuks kõigile platvormil osalevate riikide tööandjatele. Sätestatakse ka platvormil isikuandmete töötlemise reeglid. Isikuandmeid töödeldakse üksnes ulatuses, mis on vajalik pädevatele asutustele avalikes huvides antud ülesannete täitmiseks. ELi talendireservi sekretariaat ja riiklikud kontaktpunktid tegutsevad vastutava töötajana. Määruse sätestatakse EL tööjõupuudusega kutsealade loetelu, mille alla kuuluvad riikide esitatud tööjõupuudusega kutsealad ning kutsealad, mis annavad vahetu panuse ELi rohe- ja digipöördesse. Riigid saavad loetellu oma kohandusi teha kord aastas (kas lisada või ära jätta), teavitades sellest 3 kuud enne talendireserviga liitumisest või EL nimekirja muutmisest kome kuu jooksul. Sekretariaat avaldab riikide loetelu kohandused IT-platvormil. Määrus ei näe ette konkreetseid IT lahendusi, need võetakse vastu rakendusaktiga, kuid eesmärk on tagada koostalitlusvõime riiklike IT süsteemidega, baseeruda EURES lahendustele, mille kaudu on võimalik vastavalt sihipärastele otsingule profiilide järgi töötajaid ja tööandjaid otsida. Tööandjate ja töötsijate taotlusel peavad riiklikud kontaktpunktid pakkuma täiendavat tuge ja valikuprotsessijärgset abi, nt seoses sisserändemenetluse, tööviisa või elamisloa saamisega, jagama teavet perekonna taasühinemise menetluse, pereliikmete õiguste kohta, samuti sotsiaalhüvitiste, arstiabi ja hariduse, eluaseme leidmise ja integratsioonimeetmete kohta. Osalevad liikmesriigid võivad teha otsuse kehtestada kiirendatud sisserändemenetlus, nt tööviisa või elamisloa andmiseks või erandid liidu kodanike eelistamisest vaba töökoha täitmisel. Eelnõu kohaselt jõustub määrus üldkorras. Nähakse ette ka aruandluskohustus komisjonile määruse kohaldamise kohta alates 2031. aastast ja seejärel iga viie aasta järel.

Kas EL algatus reguleerib karistusi või haldustrahve? Ei

Kas nähakse ette uue asutuse loomine (järelevalvelised või muud asutused)? Jah

Uusi asutusi ei looda, küll aga uus struktuuriüksus komisjonis, talendireservi sekretariaat. Samuti luuakse talendireservis osalevatest riikidest koosnev juhtrühm. Osalevad riigid peavad määrama riikliku kontaktpunkti, kellele langeb suurem osa tööandjate ja töötsijate sobitamise töökoormusest.

Kas lahenduse rakendamine vajab IT-arendusi? Jah

ELi talendireservi IT-platvormi väljatöötamisega (mis peaks eelduslikult kestma ligikaudu 2 aastat 2026–2027) samal ajavahemikul peaks komisjon

koostöös osalevate liikmesriikidega tagama riiklike andmebaaside koostalitlusvõime ELi talendireserviga. Seega peavad liituda soovivad liikmesriigid tagama vajalikud ressursid IT-arendusteks. Komisjon on eeldanud, et 2030. aastaks osaleb ELi talendireservis vähemalt 11 ja kõige rohkem 20 liikmesriiki ning hiljem ühineb veel liikmesriike. Kui läbirääkimiste käigus selgub, et huvi on kasin, võib olla vaja teha ümberarvutusi, et hinnata sellise mehhanismi loomise mõistlikkust EL tasandil. IT-kulud on seotud uue IT-platvormi arendamisega, kasutades osaliselt EURESe teatavaid IT-komponente. Valdav osa IT-kuludest on ELi tasandil nähtud ette asjaomase taristu arendamiseks, mis hõlmab näiteks põhisüsteemi, eelsõelumisvahendi loomist, kolmandatest riikidest pärit töötajate profiilide andmebaasi loomist ning EURESe komponentide asjakohast kohandamist (nt automaatne sobitamine). Need kulud katavad ka asjaomaste liikmesriikide kohalike süsteemide ja ELi talendireservi IT-platvormi koostalitlusvõime. Vajalik rahastus komisjoni poolt: 6 722 056–6 804 539 eurot (kui osaleb 11–20 liikmesriiki). Liikmesriikide riiklike süsteemide ning ELi talendireservi koostalitlusvõime rahastamine (komisjoni jaoks): 2 672 400–4 175 625 eurot (kui osaleb 11–20 liikmesriiki). Lisanduvad korduvad iga-aastased kulud komisjoni jaoks: 1 906 255–1 947 497 eurot ELi talendireservi IT-platvormi hooldamiseks, selle lisafunktsioonide ja taristu arendamiseks kahel esimesel tegevusaastal. Kulud liikmesriikide jaoks (riiklikest eelarvetest): 348 075–543 867 eurot iga-aastaseid kulusid, mis on seotud liikmesriikide riiklike süsteemide ja ELi talendireservi IT-platvormi vahelise koostalitlusvõime säilitamisega kõigi osalevate liikmesriikide puhul süsteemi toimimise esimese kahe aasta jooksul, eeldades, et 2030. aastaks ühinevad ELi talendireserviga 11–20 liikmesriiki (kulud vähenevad järk-järgult järgnevatel aastatel).

Eesmärgid

1.Eesmärk - Hõlbustada väljaspool liitu elavate kolmandatest riikidest pärit töötajate, sealhulgas kolmandates riikides viibivate rahvusvahelist kaitset vajavate isikute värbamist EL tööandjate poolt ja pakkuda täiendavat toetust rahvusvahelisel värbamisel.

Selgitus: Tööandjatel ja kolmandatest riikidest pärit töötajatel esineb mitmeid rahvusvahelise värbamisega seotud probleeme. Rahvusvaheline töövahendus on sageli tülikas ja ebatõhus, sest puuduvad tõhusad kanalid ja vahendid, juurdepääs värbamisprotsessi käsitlevale teabele on vähene ja/ või halvasti mõistetav ning kaasneda võivad suured menetluskulud. Seetõttu on takistatud seadusliku rände võimaluste ärakasutamine ELis tööjõupuuduse ja oskuste nappuse leevendamiseks. Lisaks on peamiseks pärssivaks teguriks rahvusvahelisel värbamisel kvalifikatsioonide ja oskuste võrreldavus ja tunnustamisega seonduv.

2.Eesmärk - Täita tööjõupuudusega ametialadel töökohti EL-s

ELi tööandjad, eelkõige VKEd, peavad paljudel kutsealadel tulema toime terava ja struktuurse tööjõupuuduse ja oskuste nappusega (eriti puudutatud on sellest rohe-, digipöördega seotud valdkonnad ja tervishoiusektor). Elanikkonna vananemise ja tööturu toimimisega seotud ebatõhusus tekitab märkimisväärset survet ja pikaajalisi probleeme ELi ja liikmesriikide suutlikkusele leevendada tööjõu ja oskustega seotud puudujääke tulemuslikult. Lisaks juba rakendatavatele EL-sisestele meetmetele (mitteaktiivse ELi elanikkonna tööle rakendamise, olemasoleva tööjõu ümberõppe, oskuste täiendamise, töötingimuste parandamise ja ELi-sisese liikuvuse hõlbustamisele) on tööränne samuti üks oluline meede terviklikust lähenemisest tööjõunappuse leevendamiseks EL-s. Määruse eelnõuga püütaksegi sel eesmärgil pakkuda tuge kolmandatest riikidest pärit kodanike EL tööjõuturule integreerimise kaudu.

3.Eesmärk - Töörände võimaluste sujuvam kasutamine liidu ja kolmandate riikide kodanike hüvanguks

Töörände võimaluste piiratud kasutamine ELi tööjõupuuduse ja oskuste nappuse leevendamiseks on seotud ka ränderaamistiku üldise killustatusega, mille tagajärjeks on keerukad ja tülikad menetlused, mis on raskesti mõistetavad ja läbitavad nii tööandjate kui ka kolmandate riikide kodanike jaoks. See takistab ELil tõmmata ligi vajalikke andekaid inimesi ning kasutada täiel määral ära rände üldisel haldamisel tehtava kasuliku koostöö potentsiaali. Eelnõuga hõlbustatakse kolmandate riikide kodanikel tööpakkumise leidmist, mis on oluline eeltingimus töötamisega seotud viisa või elamisloa saamiseks kooskõlas ELi seadusliku rände raamistikuga.

Mõju ja sihtrühm

Mõju valdkonnad

Sotsiaalala

Tööturg ja -keskkond

Sihtrühm: Kolmandatest riikidest pärit tööotsijad, sealhulgas kolmandates riikides viibivad rahvusvahelist kaitset vajavad isikud

Mõju sihtrühmale: Paranevad väljavaated leida kiiremini tööd valdkonnas, kus on kolmandate riikide kodanikel vajalikud ja sobivad oskused ning kvalifikatsioon

Võrdsed võimalused

Sihtrühm: Kolmandatest riikidest pärit ning EL kodanikest tööotsijad

Mõju sihtrühmale: Kõigi ELi talendireserviga seotud tegevuste suhtes kohaldatakse Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtteid, eelkõige õigust õiglasele ja võrdsele kohtlemisele seoses töötingimustega, õigust saada

piisavat miinimumpalka sotsiaalkaitset ja koolitust ning noorte töötajate õigust kaitsele. Nende põhimõtete kohaselt peaks ELi talendireserv tagama kvaliteetse tööhõive. Samuti peaksid tööandjad kooskõlas direktiiviga 2011/98, direktiiviga 2014/36/EL direktiiviga (EL) 2021/1883 ja direktiiviga 2016/801/EL tagama, et kolmandatest riikidest pärit töötsijaid koheldakse võrdselt osalevate liikmesriikide kodanikega.

Inimeste õigused

Sihtrühm: Kolmandatest riikidest pärit ning EL kodanikest töötsijad

Mõju sihtrühmale: Käesolev algatus on kooskõlas põhiõiguste hartaga ning tugevdab kutsevabadust ja õigust teha tööd (artikkel 15), häid ja õiglasi töötingimusi (artikkel 31), õigust heale haldusele (artikkel 41) ja diskrimineerimiskeeldu (artikkel 21).

Haridus, kultuur ja sport

Haridus

Sihtrühm: Haridusasutused, kes tegelevad töötajate ümberõppe ja täiendõppega

Mõju sihtrühmale: Tööjõupuudusega tegelemine nõuab liidu ja liikmesriikide tasandi terviklikku lähenemisviisi, mis hõlmab muu hulgas olemasoleva tööjõu ümber- ja täiendõpet. Algatusega toetatakse eelnimetatud valdkonna jõupingutusi töörännet soodustava meetme kaudu.

Majandus

Ettevõtlus

Sihtrühm: EL tööandjad, kes otsivad töötajaid tööjõupuudusega kutsealadele

Mõju sihtrühmale: Määrusega luuakse EL-ülene IT platvorm, kus osaleda otsustanud riikide tööandjad saavad ligipääsu kolmandatest riikidest pärit kodanike profiilidele ning saavad nende hulgast otsida tööjõupuudusega kutsealadel vabadele töökohtadele sobivate oskuste ja kvalifikatsiooniga töötajaid

Halduskoormus

Kas lahendusega kaasneb mõju halduskoormusele? Jah

Kas avaliku sektori töökoormus: Kasvab

Avaliku sektori asutuste infokohustus: EL talendireserviga liituda soovivad liikmesriigid peavad määrama kontaktpunkti, kellele langeb suurem osa töötsijate ja tööandjate sobitamise ning valikuprotsessijärgse täiendava toe pakkumise koormusest.

Vastavuskulud: Vajab täiendavat analüüsi (võib kaasneda täiendava ametikoha loomise vajadus)

Kaasamine

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Tööandjate Keskliit, Ametiühingute Keskliit, Teenistujate Ametiliitude Keskorganisatsioon TALO, Teenusmajanduse Koda, Tööinspektsioon, Kutsekoda, EAS Eesti Rahvusvaheline Maja, Töötukassa (EURES Eesti), Eesti ENIC/NARIC Keskus.